

Dr. Jiří Baum, Růžena Baumová

Z archivu
cestovatele **1**

Z ARCHIVU CESTOVATELE 1

Časopisové články, tentokrát
převážně z *Asie*

Dr. Jiří Baum
Růžena Baumová

Dr. Jiří Baum
EXOTICKÝ RYBOLOV

Domorodec kmene Semangů s vrší na ryby, zadní Indie

Moře v okolí korálových ostrovů jižních moří je za pěkné pohody sytě modré, ale lahvově zelené pásmo kolem břehu naznačuje poměrně mělkou vodu, chráněnou před příbojem přirozenou hradbou korálových balvanů. Tato část moře, od míst, kde se tříští bílá pěna příboje, až k oslnivě bílému písku břehu, vroubeného kokosovými palmami, je útočištěm bohaté zvěřeny a rájem rybářovým. Chytání ryb u nás má se k rybolovu v těchto končinách

jako sklenice vody k poháru šumivého vína. Náš rybář vidí jen o máloco víc než svůj prut, vlas a vodní hladinu, ale zde se nám zdá, že hladina moře je jen velkým skleněným oknem, kterým se díváme do podivné krajiny, kde všechno hýří zvláštními tvary a všemi barvami duhy.

Voda je dokonale čistá a vzdálenost klame. Žlutavé dno zdá se býtí půl druhého metru pod námi, ale ve skutečnosti musili bychom se potopiti alespoň pět metrů hluboko, než bychom se mohli procházeti mezi hnědavými a fialovými keři korálů. Na okraji našeho člunu sedí snědý domorodec a s klidem, který nemůže nic vyrušit, se dívá na udiri vznášející se několik metrů pod námi. Kolem ní plave v soustředných kruzích rybka, která vypadá jako krásný motýl: je vyšší než dlouhá a její černo boky pokrývají kolmé pruhy, svítící chromovou žlutí. Je vidět, že v ní bojuje opatrnost s velkými laskominami. Blíží se stále více a více. Pak se objevuje dlouhý stříbřitý pás, a když je blízko, pozorujeme, že to je veliké hejno sklovitě průhledných rybiček: plovou v řadách za sebou jako pluk vojáků, opisují křivky a pak mizejí v dálce. Pojednou se žlutě pruhovaná rybka mrskla a již mizí mezi větvemi korálů, a teď se blíží veliká ryba, která vypadá jako karikatura bachratého kapra, skoro metr dlouhého. Je chrpově modré barvy. Má více odvahy a iniciativy než její předchůdce, útočí přímo na vnadidlo a za chvíli vytahuje ji domorodý rybář s uspokojením do člunu.

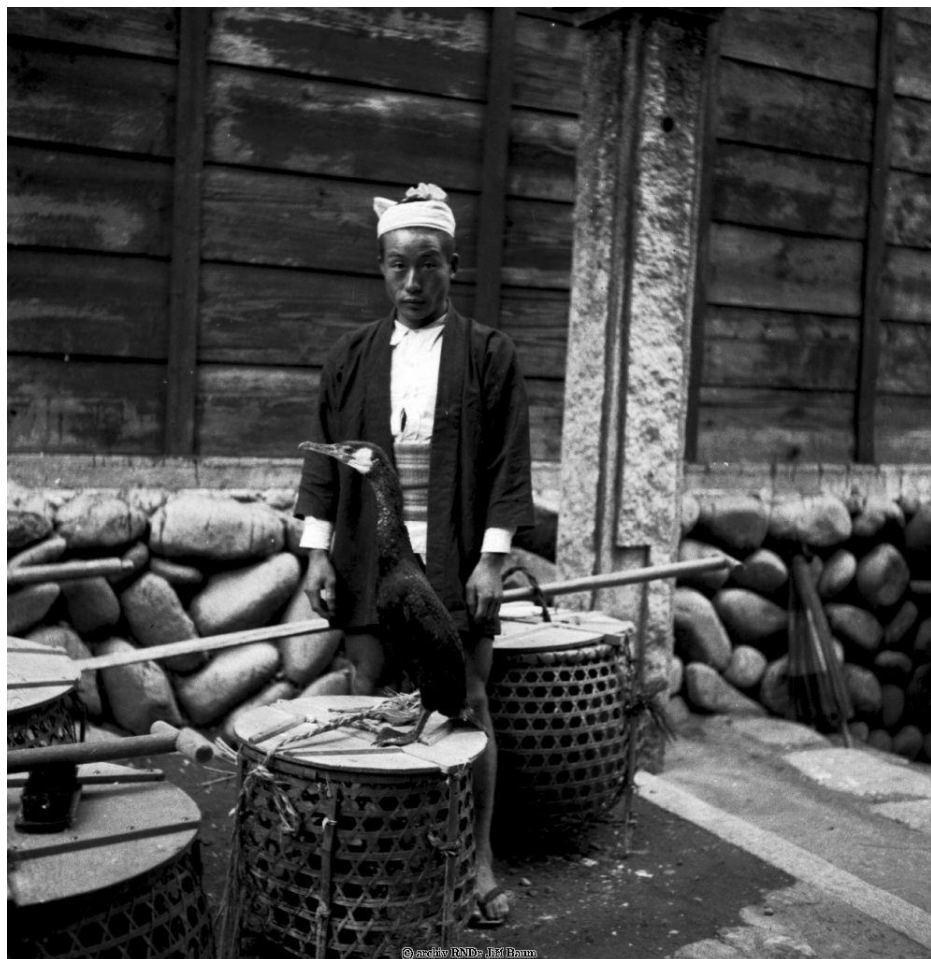
To je jeden z půvabů rybolovu dalekých končin: exotické prostředí. Druhým jsou podivné lovecké metody, některé bizarní, jiné zas velmi primitivní. Je jich velké množství, a kdybych měl uvést jen

ty nejdůležitější, vyplnil bych sám celý sešit našeho časopisu, a tak uvedu jen některé.

Bývá zvykem, začít s nejjednodušším: nejprimitivnějším rybolovem je chytání ryb do ruky. V tropech to jde spíše než u nás, protože za některých okolností se nahromadí ryby na malých prostorách. Tam, kde doba dešťů a doba sucha jsou přesně odděleny, vysychá voda v řekách a ke konci dešťové doby rozpadá se tok v jednotlivé tůně, které spolu nesouvisí a v nichž se hromadí ryby. Podobně i u moře při odlivu zůstávají někdy při skalnatém pobřeží jezírka slané vody a v nich ryby, které nenastoupily včas zpáteční cestu k širému moři.

Snad nejjednodušší zdokonalení lovu takových ryb vynalezli Indiáni některých jihoamerických kmenů: ovinují si ruku páskou, na které jsou navlečeny obratle menších zvířat, aby mohli hladkou rybu pevně uchopit. Často se za nimi potápějí do velké hloubky. Tam, kde je mělká voda, používají někteří domorodci košů bez dna, které přiklopí na rybu a pak hořením otvorem ji pohodlně vyloví. Jindy zas užívají obyčejného dřevěného obušku, kterým rybu omráčí.

Takové jednoduché lovecké metody uplatní se místy i na severozápadě Ameriky, od Kalifornie až po Aljasku, kde se tamější losos vyskytuje v době tahu v obrovském množství. Svědčí o tom nejlépe jeden z amerických způsobů lovu: proud řeky otáčí velkým kolem, podobným mlýnskému, a to zase točí kolem, na kterém jsou upevněny sítě, a ty vyhazují lososy, plující ve sraženém šiku proti toku řeky, na dřevěnou plošinu. Takovým zařízením ukořistí za den mnoho tisíc ryb a některé z nich se dostanou v podobě konzerv až k nám. Mnoho lososů se také pochytná do velkých sítí.

Japonský rybář se svým kormoránem, Gifu, Japonsko, 1935

Proti pouhému obušku je kopí již značným pokrokem. Máme zde všechny přechody – od primitivního oštěpu s dřevěnou špičkou až po dokonalou harpunu s ocelovým ostrím, které zůstane dlouhým motouzem spojeno s člunem. Velmi často používají primitivní rybáři luků a šípů, které bývají opatřeny zoubky, aby zůstaly vězeti v ráně, a

kteře bývají hodně dlouhé, aby rybě překážely v plování. Takový způsob lovu není lehký, zvláště neplove-li ryba při samé hladině, protože lom paprsků ve vodě působí, že se zdá býti na jiném místě.

Takový lov bývá rybáři provozován často v noci, za záře pochodní, protože jejich světlo vábí ryby neodolatelnou mocí. Tajemné moci světla využívají i japonští a čínští rybáři, lovící pomocí krotkých kormoránů, vodních ptáků, které rybář drží na dlouhém motouzu a jimž těsný kroužek na krku nedovoluje spolknouti rybu, ulovenou v řece.

Pokud jde o rybářské sítě, setkáváme se s nejrozmanitějšími tvary a metodami. Snad nejzajímavější je síť házecí, rozšířená po celém světě a užívaná místy i v Evropě. Obvyčejně má podobu velkého kruhu, který na okraji je zatížen závažími. Rybář hodí ji složenou, ale ve vzduchu se síť roztáhne a klesá v podobě velikého deštníku do vody. Okraje se závažími klesají ke dnu mnohem rychleji a tak v šťastném případě uvězní síť rybu, která plovla mimo. Užívání takové sítě předpokládá ovšem značnou obratnost.

Některé zajímavé metody lovu sítí mají Japonci, z kterých ryba má v kuchyni mnohem větší význam než u nás. U Jávy měl jsem příležitost pozorovati japonské rybáře, kteří nadháněli ryby do svých sítí: plovali pod vodou směrem k nastražené síti, držíce veliké lano a plašili tak kořist do ní. Japonci jsou výborní plavci a potapěči, jak konečně ví i každý, kdo se zajímá o sport. Jejich rybářské lodi pronikají v poslední době stále dál a dál k pobřeží Sibíře, k Indii, Filipínám, Tichomořským ostrovům a Australii a provázívá je často vládní parníček, na kterém je malá nemocnice a několik námořních důstojníků, studujících loviště po vědecké stránce. Dnes mají Japonci

lepší mapy pobřeží severní Austrálie než Angličané a Velká Británie je celkem bezmocná, protože celní lodice nemohou zakročit, je-li japonská rybářská loď dále než tři míle od břehu.

V krajinách nám blízkých je snad nejzajímavější lov sítěmi chytání tuňáků v Itálii a Jugoslávii. Kdo navštívil pobřeží Jaderského moře, povšiml si snad hlídačů, sedících na něčem, co vypadá jako veliký žebřík vztyčený proti moři. Vodou u břehu je natažena veliká síť, tvořící dvě strany obdélníku. Třetí tvoří pevnina, čtvrtá zůstává zatím volná. Když hlídač zpozoruje, že hejno ryb dostalo se mezi síť a břeh, dá znamení a rybáři rychle zatáhnou otevřenou stranu sítí. Chycené tuňáky, někdy dva nebo i tři metry dlouhé, zabíjí kyji a vesly.

Blízkým příbuzným rybářské sítě je *vrš*, past na ryby zhotovená obyčejně z proutí nebo rákosu. Nejčastěji bývají vrše zhotoveny na principu pasti na myši, která dovolí myšce vléztí dovnitř, ale ne zpět. Také vrš v různých obměnách je rozšířena po celém světě a dosahuje největšího zdokonalení u obyvatelů tropů, kteří dovedou býti velmi vynalézaví, jde-li o to, jak si uspořiti práci. Stejně je rozšířen i lov na udici a udice evropské výroby bývají nejčastěji předmětem výměnného obchodu mezi bělochem a domorodcem.

Domorodci loví obyčejně bez prutu. Někdy si uváží vlas na palec u nohy a často upoutají motouz s udicí na nějaký kmen nebo kámen, musí však udice revidovati, protože chycené rybky by se zmocnila některá velká dravá ryba. Domorodci některých Tichomořských ostrovů neužívají loděk, nýbrž plovou v moři a drží se dvou dřev svázaných do kříže, na kterých visí i udice. Rybář má většinou hlavu pod vodou a neustále sleduje, co se děje u udice, aby ji mohl včas

vytáhnout. O lovu pomocí pavučiny, která splývá se vznášejícího se draka k hladině moře, mluvili jsme již v článku o zásluhách pavouků.

S nejsložitějším lovem pomocí pavučiny setkáme se na dalekém severu, kde se tisíce rybářů žíví lovem tresek, bez kterých by zanikly nejsevernější osady Evropy. Mnoho jich pochyťají ohromnými sítěmi, které za sebou vleče malý parník, ale mnoho jich uloví i na udici. Rybářský parník zakotví a mužstvo se rozjede v menších člunech po okolí. Na vhodném místě spouští do moře nekonečné lano, posázené nesčetnými udicemi. Za vnařidlo používají obyčejně vnitřnosti tresek předtím ulovených. Po několika hodinách vytahují lano opět nahoru, obyčejně rumpálem, protože bývá hodně těžké. Kořist suší obvykle na lešeních podobných dlouhým plotům z tyček a takovým rybám se proto říkává i u nás lidově *štokfiš** (*Stock*: hůl).

Cestujeme-li lodí Tichým oceánem, vidíme často v okolí ostrovů řady tyček, stojící v mělké vodě a podobné dlouhým plotům. Jsou to pasti, využívající okolnosti, že se mnohé ryby stěhují za přílivu k pevnině. Při odlivu vracejí se na širé moře, ale některé se dostanou mezi takové dva ploty a nakonec do komory, kterou končí. Nenapadne je, aby se vrátily a mřížoví obepluly, a tak zde nalezne rybář obyčejně bohatou kořist. U Nových Hebrid jsou takové pasti vystavěny v podobě zdí z velikých balvanů. Pocházejí ze starých dob a domorodci ani nevědí, kdo je vystavěl, ale své poslání vykonávají doposud.

Čím blíže se dostáváme k rovníku, tím více se lidé žíví rybami. U jižního cípu Zadní Indie žije podivný nářudek, kterému Malajci říkají *Orang Laut*, *Mořští lidé*, a Angličané *Mořští cikáni*. Nikdy

nevstupují na pevninu a tráví celý svůj život na svých loďkách. Ryby jsou jejich denním chlebem. Představují nám čistý malajský typus, kdežto Malajci na pevnině smísili se s jinými národy. U pobřeží Jávy jsou zase rybářské vesnice stojící na vysokých kůlech daleko od bažinatého břehu, zarostlého džunglí. Jednotlivé chatrče mají plošiny, představující dvorek, a jsou spojeny prkennými ulicemi. Obyvatelé sotva kdy vstoupí na pevnou zemi a děti se naučí plovati skoro dříve, než začnou chodit. Jsou rozenými rybáři a voda je jejich živlem. Někdy uvidíme ve vodě u sloupů chatrče uvázanou obrovskou, několikametrovou rybu, tak jako u nás u selského stavení je uvázána kravička: občas přijíždí sem obchodník z města a nakupuje ryby, které živeny odpadky, čekají zde třeba dlouhou dobu na svůj osud.